

Tenojoen lohenkalastus on jokisaamelaiskulttuurin ydintä

Tenojoen vesistöalueella lohella on ollut saamelaisille huomattava asutus- ja taloushistoriallinen merkitys. Tenojoen laaksossa asuinpaikat, joiden historia ulottuu kauas menneeseen, ovat jokivarsilla ja Tenoon laskevissa jokisuissa sijoittuneet lohien elämänsäkierron mahdollistamien pyyntipaikkojen liepeille. Tenojoen lohenkalastus on ollut vuosituhanten ajan pääasiallisesti jokikalastusta.

Tenojoen olosuhteisiin saamelaisten kehittämät pyyntilaitteet - lohivadot olivat mahtavimmillaan 1800-luvulla. Toisen maailmasodan jälkeen alkoi myös niiden ja lohien jokikalastuksen alamäki. Jokikalastuksen rinnalle oli kehittynyt vähitellen lohien jokisuu- ja rannikkopyynti. Niiden merkitys lohenkalastuksen keskeisinä pyyntimuotoina kasvoi aina 1960-luvun alkuun asti, jolloin Pohjois-Atlantilla alkoi tehokas lohien ajoverkko ja ajosiimapyynti. Niinpä toisen maailmansodan jälkeen ajosiimoilla ja -verkoilla harjoitetulla avomerikalastuksella on ollut lohienpyynnissä keskeinen merkitys aina vuoteen 1987 asti, jolloin Norja rajoitti tuntuvasti lohien avomerikalastusta.

Lohienpyynnissä on tapahtunut viimeisten parinsadan vuoden aikana jatkuvaa muutosta. Pyyntitapojen syrjäytymisen syyt eivät ole olleet aikaisempien pyyntitapojen heikkouksissa, vaan pyyntialueiden ottamisessa kullekin ajalle ominaisten talousnäkemysten mukaisesti tehokkaampaan käyttöön. Nyt olemme taas tilanteessa, jossa lohien pyynnissä on edessä jälleen muutosten aika. Lohienpyynnin kannattavuuteen ja nyt myös ympäristön- ja luonnonsuojeluun liittyvät kysymykset ovat muutosten aiheuttajia. Lohikantojen hoitoon liittyvien tietojen karttumisella on myös vaikutuksensa.

Pohjois-Atlantin lohensuojelujärjestön tavoitteena on ollut villilohikantojen turvaaminen muuttamalla lohenkalastuksen painopistettä luonnonlohien suojelemaan suuntaan. Syönnösalueilla Pohjois-Atlantilla tapahtuvaa avomerikalastusta on rajoitettu merkittävästi. Loppuunvietynä tämä muutos tarkoittaa lohien avomerikalastuksen loppumista. Lohien pyydettäisiin niiden palattua syönnösvaellukseltaan takaisin syntymäjokeensa.

Näin villilohikantojen kutujokiinsa palaavat yksilöt pääsisivät perille kutualueilleensa jatkamaan elinkiertoaan. Tenojoen nykyistä vaelluspoikastuotantoa vastaavan lohisaaliin talteenotto on mahdollista järjestää lohenkalastuspaikkoja että kalastusalueita ja -menetelmiä kehittämällä. Tämän peruseriaatteen taas turvaa Suomen ja Norjan välinen voimassa oleva Tenojoen kalastussopimus.

Nykyisin tallella olevat Tenojoen alkuperäiset luonnonkannat eli alkuperäisillä lisääntymis- ja syönnösalueillaan luonnonkierron mukaisesti elävät lohikannat pyritään Suomen ja Norjan kalastussopimuksen nojalla tarkoin säilyttämään. Tulevaisuuden kannalta on tärkeitä säilyttää eri lohikannat niin luonnossa kuin kalanviljelylaitoksillakin, koska niissä jokaisessa on ainakin ripaus omaa perintötekijöiden muuntelua.

Tenojoen vesistöalueen lohikantojen hyödyntämisen tulevaisuudessa on edelleen sekä elinkeinotoimintaa että vapaa-ajanharrastusta, jossa rahavirtojen muodostuksessa kalastuselämyksillä ja matkailulla tulee olemaan keskeinen tekijä. Näin Tenon lohi hyödyttää myös jokisaamelaiskulttuuria.

Jouni Kitti
Entinen saamelaisparlamentaarikko
1976-1999